

Egy zseni a rosszindulat béklyójában

Raffay Ernő Ady-könyveiről*

Kritika

A sors éppenséggel megmagyarázható fintora folytán a kezembe került Raffay Ernő (egyelőre?) négy kötetből álló, Ady Endréről szóló könyvsorozata, és ha már így esett, akkor végigrágtam magam rajta. Olvasási kedvemet kezdetben erősen felcsigázta a kifejezetten ígéretes alapkonceptió, Raffay Ernő ugyanis azt a célt tűzte ki maga elé, hogy feltárja Ady Endre és a magyarországi szabadkőműves mozgalom kapcsolatát. Olyan téma ez, amely ha írtak is róla korábban, érdemben egyáltalán nem befolyásolta az évszázad óta rögzült Ady-képet, márpedig Raffay célkitűzése éppen az, hogy ezt radikálisan megváltoztassa, és Adyt az egyéni boldogulást mindig előtérbe helyező, a nemzet és a haza érdekeit nemzetidegen elemeknek kiszolgáló opportunistá, manipulatív személyiségként állítsa be.

Az említett olvasási kedv azonban hamar elpárolgott, de nem a leleplező szándék, hanem e szándék nyílt, sőt, fékevesztett rosszindulata miatt, ami rányomja bélyegét Raffay egész vállalkozására. Szerzőnk ugyanis nem megérteni és feltárni akar, hanem egyszerűen saját rögeszméihez és előítéleteihez igazítja Ady minden írását és életmegnyilvánulását. Egy magát történésznek tartó ember nem engedhet meg magának olyan engesztelhetetlen gyűlöletet és elfogultságot a választott téma iránt, mint amelyet Raffay érez és érzékelte Adyval szemben, mert ahogy a mondás tartja, a rosszindulat ostobává tesz. Szerzőnk nem tud és nem is akar felülemelkedni saját ellenérzésein, emiatt aztán az Ady-életmű ürügyén keletkezett könyvei megrekednek a tendenciózus, egyben szellemtelen (félre)interpretálások szintjén, s ezek a (félre)magyarázások gyakran a pitiáner kötekedésig lesülyedő gonoszkodásba torkoltnak.

* *Szabadkőműves béklyóban. Ady Endre és a szabadkőművesség I. (1899–1905)*, Kárpátia Stúdió, Budapest, 2013; *Szabadkőműves zsoldban. Ady Endre és a szabadkőművesség II. (1905–1908)*, Kárpátia Stúdió, Budapest, 2014; *Ady Endre és a Nyugat. Sosem hallott titkos történetek*, Kárpátia Stúdió, Köröstárkány–Kápolnásnyék, 2017; *Ady Endre kultúrharcai. Újabb titkos történetek. A kereszténység megtámadása Európában és a Magyar Királyságban*, Kárpátia Stúdió, Köröstárkány–Kápolnásnyék, 2019.

Két alapgondolat

A történész Ady-ellenessége két alapgondolatból táplálkozik: az egyik az az összeesküvés-elméletek szintjén kezelt előfeltevés, miszerint Adyt szinte világeletemben a szabadkőművesek és egyben a zsidók mozgatták a háttérből, márpedig Raffay álláspontja szerint a zsidó szabadkőművesek legfőbb célja a római katolikus egyház – a Magyarország fő tartópillérének tekintett intézmény – szétrombolása volt, és ebben a galád célkitűzésükben szükségük volt egy magyar, keresztény, nemesi származású emberre. Ő lett volna Ady Endre. A másik premissza tulajdonképpen nem is előfeltevés, hanem a magyar közgondolkodásra a mai napig nagyon jellemző és káros szellemi magatartás, mely a múlt gondolatait, történéseit rávetíti a jelenre. Így tesz Raffay Ernő is Ady Endrével, akinek száz évvel ezelőtti politikai véleménynyilvánításait a jelen politikai-ideológiai vitáira alkalmazza, és nagyon sokszor úgy kezeli Ady alakját, mintha ő a jelenkor közéleti harcainak résztvevője lenne. Ez persze nem egy ártatlan, érdekes gondolatkíséret, hanem előre megfontolt és négy kötetten át következetesen alkalmazott stratégia, hogy az aktuális poli-

तिकai-ideológiai megfontolások alapján hiteltelenítse Ady munkásságát.

Ez utóbbi konstrukció és célkitűzés nyíltan megfogalmazódik a sorozat harmadik, *Ady Endre és a Nyugat* (a továbbiakban *ANy*) című kötetének hátsó borítójára nyomtatott reklámszövegben: „Ha ma élne Ady Endre, akkor melyik pártra szavazna? Támogatná-e a migrációt? Mi lenne a véleménye az Európai Unióról? Hihetetlennek tűnik, de pontos választ kaphatunk ezekre a kérdésekre.” Előrebocsátom, hogy a négy kötet elolvasása után sem jöttem rá, hogy Ady melyik pártra szavazna ma, és hogy támogatná-e a migrációt, ezzel szemben világossá vált számomra az, hogy Raffay Ernő többször is a kommunistákhoz és az 1989-es rendszerváltás korszakában létrejött Szabad Demokraták Szövetségéhez (SZDSZ) kapcsolja az immár több mint száz éve halott költőt. A könyvekben lépten-nyomon felbukkannak a fentihez hasonló anakronizmusok, légből kapott feltételezések, amelyeknek természetesen az égvilágon semmi közük sincs az irodalom- és eszmetörténethez, sem pedig a történelmi valóság feltárásához.

Hol van a költészet?

Raffay Ernő mindvégig politikai újságíróként kezeli Ady Endrét, és gyakorlatilag eltekint attól a nyilvánvaló tényről, hogy Ady költőként óriása a magyar kultúrának, és főként ezért él kultusza a mai napig. Teszi ezt azért, mert azt hiszi, hogy Adynak, a költőnek a figyelmen kívül hagyásával könnyebben elbánhat Adyval, a közíróval. Csakhogy Ady vonatkozásában kihagyni az elemzésből a költészetét egész egyszerűen irrelevánssá teszi Raffay többéves munkáját, és nemcsak a lírai teljesítmény megkérdőjelezhetetlen (bár Raffay által megkérdőjelezett) értéke miatt, hanem azért is, mert Ady verseiben túlpontos diagnózisok fogalmazódnak meg a kor magyarságának sorsfordító problémáiról is. Tehát ha pusztán Ady politikai gondolkodására összpontosít is a kutató, a költeményeket nemhogy mellőzni nem lehet, de legalább olyan fontos részét kellene képezniük az elemzésnek, mint a prózai írások. Ehhez képest a négy kötetben alig néhány vers ismertetése lelhető fel (a *Dózsa György unokája* címűé például), de azokat is csak azért emeli ki a szerző,

hogy Ady-ellenes előítéleteit illusztrálja.

De ha pusztán csak a hírlapi cikkek-re szorítkozunk, akkor is csak fenn tartásokkal kezelhetjük Raffay tetralógiáját. Ady Endre publicisztikájának kritikai kiadása tizenegy kötetet tesz ki. Egy ekkora korpusz feldolgozása és alapos elemzése, az életrajzi elemek és az adott kor történéseinek az összevetése, kontextusba helyezése, a művész gondolatainak, álláspontjának, ezek időbeli változásainak feltárása teljes odafigyelést igényel a kutató részéről. Raffay azonban, bár négy kötetet is összeírt Adyról, nem vállalkozik ilyesmire, ehelyett Ady egész hírlapírói munkásságát ráerőszakolja egyetlen kaptafára; mazsoláztat a hatalmas publicisztikai anyagból, kiemeli azokat az írásokat, amelyek alapján ráfoghatja Adyra, hogy szabadkőműves „béklyóban”, majd „zsoldban” vergődött, vagyis olyan embernek akarja láttatni, mint akinek soha nem voltak saját gondolatai, vagy csak nagy ritkán voltak, hiszen alapvetően azoknak az érdekeit és gondolatait tolmácsolta, akik a pénzt adták neki.

A keresztapák

Hogy kik is voltak Raffay szerint ezek a támogatók, azt már az első, *Szabadkőműves béklyóban. Ady Endre és a szabadkőművesség I. (1899–1905)* (a továbbiakban *AEB*) című könyve legelején leszögezi. Adyt a 20. század első éveitől talán nyolc-tíz személy kezdte támogatni, akik „Emberileg –

kevés kivételtől eltekintve – züllött alakok, politikai beállítottságukat tekintve baloldaliak, akik tudatosan léptek föl a keresztény magyar állam ellen; etnikailag »félleg magyar-ként« [báró Hatvany Lajos önjellemzése], esetleg kimondottan magyargyűlölő, galíciai bevándorolt-leszármazottként határozták meg önmagukat. [...] A támogatás jól körvonalazható módszerekkel, pontosan fölismerhető célok érdekében történt az általunk »keresztapáknak« nevezett, igen sok esetben szabadkőműves személyek által. Ezek a látszólag irodalmi, valójában azonban (többnyire) szabadkőműves körökben mozgó, (többnyire) zsidó származású politikai keresztapák hatalomra törekvő útjuk során Adyt zászlóként, keresztény magyarként maguk elé tolták. Kelltek nekik valaki, aki »elviszi a balhét«: aki elszenvedi a konzervatív-keresztény oldal gúnyolódását, később politikai támadásait, aki tönkreteszi egészségét, tulajdonképp zátonyra futtatja életét, s *magyarként* előkészíti a terepet a magyarországi zsidóság addiginál is nagyobb tér-, sőt honfoglalására. Ez a »honfoglalás« összetett folyamat; itt csak a két legfontosabb célját, illetve következményét írjuk le: egyik a magyarság, a magyar érdek háttérbe szorítása, a másik a kereszténység, a keresztény egyházak lehetőség szerinti megsemmisítése.” (AEB 7–8. o.) És valamivel lejjebb: „Szerepéért kétféle ellentételezést juttattak Adynak az irodalmi és politikai keresztapák. Mindenekelőtt készpénzt (ügyesen: sosem annyit, amennyi kellett volna a magyar dzsentri legrosszabb pénzszoró tulajdonságát megtestesítő Adynak), továbbá olcsó méltatásokkal, elvtelen dicshimnuszokkal halmozták el. Elhitették Adyval, hogy az utóbbi ezer év legnagyobb poétája, sőt: vátesze. A cél érdekében bevették az általunk „zseniblöffnek” nevezett fogalmat: eszerint a zseninek mindent szabad, nem kell semmiféle írott és íratlan szabályt, törvényt, erkölcsi hagyományt és parancsolatot (ideszámítva a Biblia tízparancsolatát is) betartania, figyelembe vennie. Azért éltek e módszerrel, nehogy Ady egy tiszta (avagy józan) pillanatában elhagyja őket, s visszasoroljon oda, ahová születése predesztinálta: a keresztény magyarok oldalára.” (AEB 9. o.) Így szól a tézis, s azért idéztem hosszabban, mert ebben benne van gyakorlatilag minden, amit Raffay Ernő el akar mondani Ady Endréről és koráról. Felvetődik a kérdés, hogy a szerzőnek sikerül-e hitelesen alátámasztania ezeket a meghökkentő állításokat. Bízom benne, hogy az alábbiak megadják a helyes választ erre a kérdésre.

Logikai bukfencek

Az első, „béklyós” könyvből az derül ki, hogy Adyt a zsidós Nagyvárad rontotta meg, merthogy – így szól a raffays érv – Váradon sok volt a zsidó... A megrontás mikéntjéről, konkrét módjáról azonban egy szót sem szól, saját megállapítását tényként kezeli, és e tényként kezelt feltételezés tükrében olvassa és olvastatja Ady cikkeit. „Ady alig melegedik meg Nagyváradon, máris megírja az *Egy kis séta* című, a római katolikus kano-noksor elleni cikkét. Ez az írása nem más, mint a zsidó-szabadkőműves környezetébe való tudatos beilleszkedésének módszere és eszköze. Kenyéradóinak bizonyította vele, hol áll agya és szíve, s hogy megbízható harcos az »antiklerikális harcban«”. (AEB 22. o.) Raffaynak elég összekapcsolni két egymástól független tény: azt, hogy Váradon sok volt a zsidó (egyáltalán, mennyi a sok?), és azt, hogy Ady cikket írt a váradi káptalan gazdagságáról, és íme, máris megvan a „béklyós” bizonyíték.

Mint már utaltam rá, vannak olyan Ady-cikkek, amelyek alapján könnyen ráfoghatja a költőre, hogy szabadkőműves béklyóban, majd zsoldban volt, de Raffay Ernőnek sikerül az a bravúr is, hogy Ady nemzeti elkötelezettségéről tanúskodó írásait is szabadkőműves bérmunkaként értelmezze. Ebben a vonatkozásban szintén az első kötetből emelek ki egy példát, amely tökéletesen megmutatja Raffay gondolkodás- és érvelésmódjának zavarosságát, illetve rosszhiszeműségét. Ady Endrének

a romániai zsidók nagyváradi átutazásáról tudósító, 1900-ban keletkezett cikke kétségtelenül magyar hazafias hangvételű, de ezt a jellegét Raffay Ernő egy 1914-es (!!!) esettel igyekszik tompítani. A világháború kitörésének évében ugyanis Ady *azon gondolkozott*, hogy indul a képviselőválasztáson Szatmáron, mert állítólag ott zsidó és román szavazatokra is számíthatott, aminek sugalmazott üzenete az, hogy ilyen gondolatokat fontolgató alak nem lehet igazi hazafi. Majd visszatérve a Romániából kiutasított zsidók esetére, ismerteti a nagyváradi László király páholy intézkedésjavaslatait, amelyekkel az átutazó zsidókat kívánták segíteni. Raffay időben egymástól távol eső, logikailag, történetileg és semmilyen más szempontból közvetlen kapcsolatban nem lévő tényeket, eseményeket, gondolatokat kapcsol össze önkényes módon, és ezzel gyakorlatilag eltereli a figyelmet Ady cikkének *tartalmáról*. De ne ringassuk magunkat illúziókba: Raffay csupán azért említette meg az ominózus írást annak ellenére, hogy az nem illik bele az Adyról szóló narratívájába, mert kellett egy ürügy arra, hogy szóba hozhassa és Adyval összekapcsolhassa a váradi László király páholyt. Hogy aztán naiv egyszerűséggel kijelentse: Ady a László király páholy intézkedéseiről aligha tudhatott bármit is, hisz csak fél éve volt Nagyváradon, és még nem ismerték eléggé. (AEB 65. o.) Egyébként Raffay sokszor ütközhetett Ady cikkeiben olyan gondolatokba, amelyek nem illenek be az általa előre legyártott klisékbe, de ezeken a nehézségeken játszi könnyedséggel túlteszti magát például olyan kiszólásokkal, hogy Ady „Néha látszólag más cikkeket is ír, amelyekben mintha a magyar érdekeket védelmezné” (AEB 91. o.), vagy hogy „demagóg módon” nevezi a keresztet szent szimbólumnak (AEB 124. o.) stb. Ilyen egyszerű meghamisítani az egész Ady-életművet: elég csak mindent hazugságnak, szemforgatásnak, demagógiának minősíteni, ami nem a szerző előítéleteit támasztja alá.

Béklyó után zsold

A Szabadkőműves zsoldban. Ady Endre és a szabadkőművesség II. (1905–1908) (a továbbiakban AZS) című könyvben a már zsoldban álló Ady Endrét festi le nekünk Raffay Ernő, bár ez a kép sem valami meggyőző, hiszen mint megjegyzi, „Ady feltehetőleg nem gondolta át ebben a formában írásai hatá-

sát, ám ténylegesen a hatás számít, nem az, hogy a szerző tudatosan ténykedett-e”. (AZS 208. o.) Ha viszont Ady nem tudatosan ténykedett, akkor nyilvánvalóan zsoldban sem állhatott, hiszen öntudatlanul aligha lehet valakiknek a zsoldjában lenni. De ez még csak egy kisebb logikai bukfenc, vannak itt hajmeresztőbb kijelentések is. Kedvencem ezek közül az, hogy Ady a magyarországi „protomarxizmus” képviselője, mert az egyházpolitikai törvények kapcsán „azt az álláspontot vallja 1906-ban, amit a kommunista történetírás tanított az egyetemeken az 1970-es években”. (AZS 217. o.) Ez a könyv is, mint az összes többi, ilyen és ehhez hasonló sommás ítéletek, abszurd feltételezések és enyhén szólva is elhamarkodott következtetések halmazára, ezzel szemben teljességgel hiányoznak azok a konkrét dokumentumok, eseményfeltárások, amelyek igazolnák azt, hogy a költő szabadkőműves zsoldban lett volna, ami egyúttal azt is bizonyítaná, hogy mindaz, amit Ady leírt, nem saját meggyőződéséből, érzelmeiből, gondolataiból született meg, hanem csupán pénzért gyártott propagandaanyag volt.

Nem titkos történetek

Raffay a következő, *Ady Endre és a Nyugat* című könyvében akaratlanul is leleplezi azt, hogy valójában mennyire volt komoly Ady kapcsolata a szabadkőműves szervezettel. Ebben a kötetben azt hangsúlyozza, hogy „a lényeges világnézeti és politikai folyamatok csak akkor érthetők meg

teljes mélységükben és ok-okozati összefüggésükben, ha az érintett személyek titkos szervezetbeli szellemi-ideológiai tevékenységét bemutatjuk és elemezzük. E nélkül bizony csak csonkák lehetnek mind az irodalomtörténeti, mind az eszmetörténeti elemzések”. (ANY 99. o.) Csakhogy e tagadhatatlanul helytálló előfeltevéshez képest ennek az opusnak legalább a fele nem Adyról, hanem a *Nyugat* folyóiratról és Ignotusról szól.

A sorban a harmadik leleplező könyvnek már az alcíme is sokat sejtető: „Sosem hallott titkos történetek”, amitől az olvasónak az a rossz érzése támad, mintha nem is történész, hanem valami szenzációhajhász humbuggyártó kötetét tartaná a kezében. És mint nagyon hamar kiderül, ez a sejtélem nagyon is helytálló, mert a Raffay által elővezetett történetek nem is titkosak, nem is sosem hallottak, hiszen a korabeli sajtóban megjelent írásokat, elemzéseket, polémiákat idéz fel, de Szekfű Gyula *Három nemzedék* című híres tanulmányát vagy Szerb Antal, Schöpflin Aladár stb. írásait is aligha lehet titkos dokumentumoknak nevezni, a duk-duk affért, a magyar irodalomtörténet egyik legnagyobb és talán leghíresebb botrányát pedig csak olyasvalaki nevezheti titkos történetnek, aki a középiskolában nem figyelt magyarórán. Mint már említettem, ez a kötet valójában nem is Adyról, hanem főként a *Nyugat* folyóiratról szól, amely Raffay szerint „a Magyarországra bevándorolt etnikai-vallási csoport értelmiségijeinek (egyik) harci szervezete a keresztény magyar állam és kultúra ellen” (ANY 119. o.), és amelyben „gyöngye tucat-írások és szájalomra méltó, ám célzatos elemzések százait-ezreit olvashatja a kellő eltökéltséggel, tudásvágygal és nagy adag »éhe a szépnek« érzéssel rendelkező olvasó”. (ANY 94. o.) Továbbá a folyóirat szellemi vezérének, Ignotusnak az ügyes-bajos dolgait ecseteli az előbbiekben idézett szellemben és hangnemben. Külön fejezetben taglalja a szerző Octavian Gogának az *Egy anakronizmus: a magyar nemzeti kultúra* című hírhedt cikkét és az annak nyomán keletkezett, nagy port felvert (tehát szintén nem titkos) sajtópolémiát; egyébként korántsem meglepő módon Raffay az antiszemita, magyarellenes Goga álláspontját védi. De benne van a könyvben a duk-duk affér raffays értelmezése mellett Ady „keresztapáinak” a bemutatása is, hogy a szerző a legvégén rátérjen a beígért titkos dokumentumokra.

Nem titkos dokumentumok

Raffay Ernő becsületére legyen mondva: már a kötet első oldalán leleplezi Ady szabadkőműves életének kiterjedtségét: „Ady a belépése (1912 tavasza) és halála között eltelt, csaknem hét év alatt mindössze háromszor vett részt páholy munkán, noha a páholyok hetente tartottak összejövetelt.” (ANY 9. o.) Ennek a „szerteágazó” kapcsolatnak a tökéletes illusztrálásaként tekinthetjük azt a puszta tény, hogy a több mint háromszáz oldalas könyvben alig tíz-oldalnyi irat van, mely Ady Endre szabadkőműves kapcsolatairól szól, és ez sem valami szenzációs történet, hanem a költő Martinovics páholyba történő felvételének a dokumentumai. Ady ezt írja felvételi kérelmében: „Hogy mi indított engem a szabadkőművességbe való belépésre, válaszom a következő: életfelfogásom, tudományos meggyőződés és emberségem.” A bevezetőben jelzett páholylátogatási szám ismeretében már csak megmosolyogva olvasuk az irat további sorait: „Tudom és ígérem azt, hogy fölvételelem esetében a nyári szünet kivételével minden héten egy estét a páholyban leszek köteles eltölteni; az estéről komoly ok nélkül sohasem fogok távol maradni.” (ANY 300. o.) Ezt követi a fölvételi ajánlás és három titkos jelentés, ez utóbbiakat Rónai Zoltán és Fried Ödön ügyvédek, valamint Jászi Oszkár írták. Utóbbi például Ady Endre egyéniségét emeli ki azt indokolva, hogy miért érdemes a költőt felvenni a titkos szervezetbe. A továbbiakban olvashatjuk a felvételi eljárás szaka-

szait és a titkossági fogadalmat, bár mint ez utóbbiról maga Raffay elmondja: „a szabadkőműves nyilatkozat titoktartási része Ady esetében nem jelentett sokat, ugyanis ő el sem járt a páholy munkákra. Őt a különféle profánnak álcázott rendezvényeken használták fel.” (ANY 310. o.) A magyarországi szabadkőművesség szabadon kutatható irattárából mindössze ennyit előbányászni háromkötetnyi szószátyárkodás végén – ez bizony kevesebb a semminél.

A reformátusok ellen

Raffay tehát adós maradt a valóban titkos történetekkel, de se baj, itt van az újabb kötet, a 2019-ben, azaz Ady halálának századik évfordulóján megjelent *Ady Endre kultúrharcai. A kereszténység megtámadása Európában és a Magyar Királyságban* (a továbbiakban AEK) című munka, amelyben a keresztényellenes kultúrharcot már európai, főként francia és német kitekintésben vizsgálja, annak tükrében, hogy Ady Endre a publicisztikai írásaiban milyen álláspontot képviselt. Tehát a borítón beígért „Újabb titkos történetek” helyett ismét nem titkos történetekkel van dolgunk, hanem az akkori korban a legszélesebb nyilvánosságot teremtő sajtópolémiaikba becsatlakozó Ady gondolatait forgatja át és ki a szerző.

Raffay ebben a kötetében erőteljesen hangsúlyozza azt a gondolatot, hogy az Európában zajló kultúrharc, legalábbis annak német és magyar vonulata nem más, mint a protestáns keresztények harca a római katolikus keresztényekkel. A könyv vezérgondolatának tekinthető az a többször is megjelenő állítás, hogy Magyarországon a liberálisok és a zsidók a reformátusokkal szövetkeztek arra, hogy megdöntsék a római katolikus magyar államhatalmat.

Szintén előszeretettel szajkózott gondolat a könyvben, hogy a liberalizmus a kapitalista világ eszmetörténeti szükséglete és előfeltétele, sőt „a liberalizmus mint a kapitalizmus ideológiája nem férhet össze a keresztény etikával”. (AEK 13. o.) Itt is érdemes ellentmondani Raffaynak, hiszen Max Weber híres művében (*A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme*) valami másról győz meg: a protestáns keresztényeknek a szorgalomra, a takarékoságra támaszkodó etikája hozta

létre a tőkét és a tőkés vállalkozásokat, a protestáns etika része ugyanis az az elvárás is, hogy a felhalmozott anyagi javakat nem szabad elkótyavetyélni, hanem vissza kell forgatni hasznos anyagi tevékenységekbe. Vagyis nemhogy távol áll egymástól kapitalizmus és kereszténység, de a protestáns keresztény etika volt az előfeltétele a kapitalizmus kialakulásának. Ilyen értelemben a liberalizmus sem állhat távol a kereszténységtől, ha pusztán az a vád ellene, hogy a kapitalizmus ideológiája. Úgy tűnik, Raffay nincs tisztában ezzel a tőke-reformáció relációval, de lehet, hogy ösztönszerűen megérezte ezt a kapcsolatot, és emiatt viszonyul ilyen ellenségesen a protestánsokhoz. Ellenszenvének van egy konkrét, kézzelfogható oka is: minduntalan a reformátusok orra alá dörgöli, hogy a zsidók mellett ők is milyen nagy számban voltak a szabadkőműves-páholyok tagjai. De semmilyen kutatást nem végez ennek a jelenségnek az okairól, csak folyamatosan ismételve azt a gondolatot, hogy a szabadkőműves szervezeteken belül „szabályos izraelita-református harci érdekszövetség alakult ki azokban az évtizedekben az egész országban”. (AEK 134. o.) Azt is kijelenti viszont, hogy „a magyarokat vallásfelekezetük szerint nem lehetséges minősíteni. Sem így, sem úgy”. (AEK 192. o.) Ezenközben könyvében ő maga mindvégig éppen ezt teszi: a római katolikus egyháznak kitüntetett szerepet tulajdonít a magyarság életében, miközben a magyar reformátusokat folyamatosan elmarasztalja amiatt, hogy nem álltak kel-

lőképpen ellen a szabadkőműves mozgalomnak, ehelyett a zsidókkal vállvetve próbálták megrendíteni a katolikus hatalmat Magyarországon. Arról már nem is beszélve, hogy az izraelita vallású magyarokat per definitionem a magyar állam és a magyarság ellenségeiként kezeli. Ez a negyedik kötet, a korábbiakhoz hasonlóan, csak különböző szerzők szabadkőműves- és zsidóellenes írásaiból, valamint Ady-cikkekéből összeollózott szöveggyűjtemény, amelyben Raffay megismétli saját szavaival az idézett írások tartalmát, előítéletekkel terhelt kommentárokat fűz hozzájuk, végül minduntalan ugyanarra a következtetésre jut: a katolikus Magyarország elleni harcban Ady is szerepet vállalt azzal, hogy írásaival a zsidó, liberális, katolikusellenes rombolók szeke-rét tolta.

Ebből a kötetből már nem emelek ki példákat arra, miképpen torzítja el Raffay Ernő a költő gondolatait, hogyan teremt hamis áthallásokat Ady korának politikai vitái, valamint a közelmúlt és a jelenkor közéleti polémiái között, mert úgy vélem, az eddig leírtak elegendők annak szemléltetésére, hogy mennyi ellentmondás, következtelenség és rosszindulat halmozódott fel Raffay Ernő négy könyvében.

Ez a szellemi teljesítmény korántsem érdemelne akkora figyelmet, mint amekkorát itt és most kapott, ha – sajnálatos módon – nem illeszkedne bele az értékek átértékelésének abba a trendjébe, amely jelenleg a magyar(országi) kulturális életben tapasztalható. Az irodalmi, kulturális értékeknek ez a rosszhiszemű szétzilálása, a magyar kultúráteremtő egyéniségeknek és életművüknek ilyen mérvű semmibevétele és meghamisítása semmi jóra nem vezet. Raffay Ernő Adyval foglalkozó könyveinek és ennek a hosszúra nyúlt írásnak legfeljebb annyi hasznuk lehet, hogy figyelmeztetnek egy súlyos igazságra: önmaga rosszakarója az a nemzet, amelyik így bánik saját nagyjával.

PAP ISTVÁN